

ՀԱՅԵՆԻՔ

ՕՐԱԳԻՐ

ԱԶԳԱՅԻՆ. ԳՐԱԳԱՆՆԵՐ. ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

10 ՓԱՐԱՅ

Bureaux du Journal "HAÏRÉNIK".
GALATA, ancien local de la BANQUE IMP. OTTOMANE

10 ՓԱՐԱՅ

ՔԱՆԱՆՅԱՑՈՒՆ

Կրօնական ժողովին երեք ընծայացու կը ներկայանան քահանայ ճեռնագրութեամբ համար Սամաթիոյ եկեղեցիին վրայ: Կը լսենք թէ ժողովը երեքն ալ վերադարձուցած է իրենց նախկին պաշտօններուն, զանոնք քահանայութեան համար չափաւորապէս տգէտ գտնելով:

Այդ քահանայական ընտրելիները կրօնագիտական ուսումներու համար քննութիւն մը անցուցած են, և պատասխանները զոր տուած են իրենց եղած հարցումներուն, պէտք եղածէն աւելի ապշեցուցիչ են: Նըմոյշ մը:

Քննիչները կ'ըզեն իմանալ թէ եկեղեցիին ապագայ պաշտօնատէրերը գաղափար մը ունին թէ մեր եկեղեցին Տիեզերական ո՞ր ժողովները ընդունած, ո՞ր ժողովները մերժած է. ուստի կը հարցնեն.

- Եկեղեցին քանի՞ ժողով կ'ընդունի:
- Երկու, կ'ըլլայ պատասխանը:
- Ո՞րը, ո՞րը:
- Կրօնական և ֆաղաքական ժողովներ:

Ինչո՞ք քննողը իրարու հետ կը չլիթէ կամ թէ մի և նոյն կը նշանակուի Պատրիարքարանը և Հայոց եկեղեցին: Եւ վստահօրէն ալ չենք կրնար ըսել թէ արդեօք այս չիտիւթութիւնը գոյութիւն ունի: Այդ քահանայացուն Պատրիարքարանի անունը ըսած է, բայց Տիեզերական ժողովը մը վրայ հեռուէն կամ մօտէն ունի՞ գաղափար մը:

Ճիշդ պարագան չը ներկայանար հարցնելու թէ ի՞նչ կուտանք մեր քահանայացուներուն որ ի՞նչ պահանջներ:

Կրօնական համալսարաններու և դպրեւանքներու հաստատութեան համար աքնարկութիւն չենք ընել, ո՛չ ոք թող կասկածի այդ մասին. այդպիսի հաստատութիւնները պէտք է ունենանք որպէս զի պատրաստենք ժողովուրդը սիրող, ազնիւ, զիտուն հովիտներ — նման Արշարունի Յովնանէս և Յովորանի Տ. Վահան հայրապետներու: — Եւ ոչ ալ պիտի յիշենք որ նախորդ կրօնական ժողովը գանգաւոր յայտնեց թէ ժողովով որոշուած ամսական քանի մը զուրուշը զբաղուեցան քահանայներու գաւառներուն ընդունուող եկեղեցականի մը: Աշխարհիկ պաշտօնայինք ունինք որոնց ամսականները երբեք գոհացուցիչ պիտի չգտնենք: Ո՛չ ապաքէն ծովափնի տրժանի է վարձատրութեան: Միջոց ամենապարզ հարցումը մը իբր պատասխան ամենապարզ առաջարկ մը պիտի ընենք:

Քահանայացու մը գիտէ՞ թէ իրեն ի՞նչ հարցումներ պիտի ուղղուին, գիտէ՞ թէ կարող պիտի գործադրուի ի՞նչ բան գիտնալու որպէս զի կարենայ ներմուծուի քահանայական դասուն մէջ: Ո՛չ: Աշխարհիկ

խորհիւ ամէն կողմը ո՛ր է մարդ որ մասնագիտութեան մը համար քննութիւն պիտի անցընէ, նախապէս գիտէ թէ ի՞նչ կը պահանջուի իրմէն. միայն խեղճ հայ քահանայացուն է որ չգիտեր թէ ի՞նչ գիտնալու է:

Կրօնագիտութիւնը 19 դարէ ի վեր է բաւական ժանրաբեցած է, պատմութիւն, վարդապետութիւն, եկեղեցական օրէնսգիտութիւն, ամենքն իրար խառնուած ահաբիւր զանգուած մը կը յօրինեն, և կարելի իսկ չէ ըսել թէ ո՞ր բանը գիտնալ կենսական է, ո՞րը երկրորդական:

Կրնանք առանց չափազանցութեան ըսել որ նոյն իսկ բաւական ուսում ստացած երիտասարդ մը որ զեզուներ գիտէ, հմտութիւն ունի գիտութեանց և կրնայ լաւ քահանայ մը ըլլալ, եթէ երբեք ներկայանայ կրօնական ժողովին՝ հաւանական է որ խղճամիտ քննութեան մը առջեւ շատ ճերմակ-երես չլինէ: Ո՛չ ապաքէն փրանսական խորհրդարանին վրայ աւելի բան գիտնեք քան թէ փաղեկոնի ժողովին վրայ:

Ուսկի՞ց քահանայացու մը սորվի իր պաշտօնին համար գէթ անհրաժեշտ եղող գիտելիքները: Քրիստոնէական վարդապետութեան տեսութիւնը մը բաւական չէ, իսկ հատորներ թղթատել պահանջելը՝ ծայրայեղ է:

Չնայելով Կրնար ուրեմն մտածել թէ հատոր մը պէտք է որուն մէջ ամփոփուած ըլլայ այնքան գիտութիւն որքան գէթ անհրաժեշտ է քահանայութիւն ընելու համար: Հատոր մը որուն մէջ ամփոփուած ըլլայ ընդհանուր եկեղեցական պատմութիւն համառօտ և մեր եկեղեցիին աւելի ընդարձակ պատմութիւնը, քրիստոնէական վարդապետութեան վրայ բազմակողմանի տեսութիւններ, մեր եկեղեցական օրէնքներու մասին գաղափար մը, վերջապէս ամէն ինչ որ պէտք է մարդու մը որպէս զի ժողովուրդը հովուելու չափ զարգանայ, և միայն դամայի կրօնական բան մը լսած, կարդացած ատեն տնտեսական չմնայ:

Երբ այսպիսի հատոր մը ունենանք, այն ատեն քահանայացուն կը գիտնայ թէ ի՞նչ պէտք է սորվի, ի՞նչ պիտի պահանջուի իրմէն. ուստի կրնայ առանց դժուարութեան և առանց շատ ժամանակ կորսնցնելու աշխատել ու սորվիլ գրքին մէջ գտնուածը: Քննիչներն ալ կրնան գիտնալ թէ ի՞նչ պէտք է հարցնել. հիմա քննութիւնները շատ թեթեւ են, և կատարելապէս տգէտ մը միայն անհրաժեշտ կը մնայ, բայց աւելի խիստ քննութեան պէտք կայ, վասն զի աւելի շատ բան գիտող քահանայներու պէտք կայ:

Այդպիսի գիրք մը քահանային սեփական ընկեր կ'ըլլայ ժամագրքի պէս: Ու միթէ միայն ապագայ քահանայացուներուն օգտակար պիտի ըլլայ. ո՛չ ապաքէն հիւններուն

հարիւրին իննսունը — եթէ ոչ աւելին — պէտք ունին սորվելու թէ ի՞նչ է իրենց կրօնը: Եւ այդպիսի կրօնագիտութիւն մը, բոլորովին նոր մէթոտով չինուած և միթէ ամենաանձնաբերական մը, վարձապետ մը պիտի չըլլայ իրենց համար:

ԵՆՈՂԱԿԱՆ ՄԷԿ ՔԱՆԻ

ԴԻՏՈՂՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ՆՈՐԱԴԻՆՆԵՐՈՒ ՀԱՄԻՏԻԵՆ

Ա. Կարծեմ տարուան մը չափ ժամանակ է որ Պատրիարքարանը նորածին տղայոց մարդահամարի գործողութիւնը կարգի դրաւ, և անոնց Հաճութեանը այժմ կանոնաւոր կերպով առնուիլը լրացած ենք: Բայց անկից առաջ քանի մը տարուան չըլլաի մէջ ծնած հայ տղայոց վիճակագրութիւնը ո՞վ պիտի ընէ և Հաճութեանը ո՞վ պիտի առնէ: Այս խնդիրը մնացած է երեսի վրայ, և այն ծրուողը որ այսօր պէտք ունենան իրենց այդ կարգի զաւակներուն համար խնդիրը առնելու՝ մէծիւթի մը տուգանք տալու կը ստիպուին, ինչո՞ւ համար Պատրիարքարանի զանցառութեան պատճառաւ ազգայինք տուժեն, մասնաւոր աւելորդ որ ժամանակին իրենց պարտաւորութիւնը ճանաչելով իրենց թաղին թաղական խորհուրդներէն գիտած և հարկ եղած ձեւերով իրենց կատարած են, բայց պատասխան տուած են թէ՛ «բոտ ուրու ամէն ծնողը դեռ չեն կատարած այս պարտաւորութիւնը՝ պէտք է սպասել. անոնք որ Պատրիարքարանը ի՞նչ որոշում կ'ուտայ»: Միթէ արդարեւ թիւն է որ իրենց պարտաւորութիւնը ճանաչողները չեն յիշողներուն համար պատժուին, Լուսազոյն լաւին թշնամին է ըսելը: Պէտք է որ որոշեալ ժամանակին մէջ որոշեալ որ իրենց եղած ազգաբարձութեան համաձայն իրենց նորածիններուն վիճակագրութիւնը կատարուեցաւ էին, անոնց ցուցակը դրուելի թիւստիարքարան և թէզեթները առնուէր: Ազգային վարչութեան և Հովուեանի ձեռքի ուղարկութիւնը կը հրաւիրենք այս մասին, յուսալով որ պարտ ու պարտքը կը անօրինուի անյուշալ: Կիմանք թէ ուրիշ պատրիարքարաններ ժամանակին կարողացած են դայս Կայս. կառավարութեան հետ և միայն մերինք առ մնացած է և այսպէս ազգայիններու վիճակը պատճառ կ'ըլլայ:

ՏՕՆ ՕՐԵՐԸ ԵՒ ԴՊՐՈՑՆԵՐԸ

Բ. Ի վաղուց անտի հայ եկեղեցւոյ մէջ յատկանշելու եղած է որ, բացի տեղականացի, օրերէ, սրբօր համար ինչպէս պահէ, նոյնպէս տօն պահել չկայ: Բացառութիւն են Ս. Աստուածածնայ մէջ քանի տօները և մէկ մըն ալ Ս. Լուսաւորչի համար տարին մէկ անգամ տօն: Կարելի է որ Ռուսաստանի մէջ կամ հին ատենները ժամանակ մըն ալ մեր մէջ տարին 3 անգամ տօն պահել եղած ըլլայ, բայց պէտք է գիտնալ որ, մասնաւոր եկեղեցական իրաց մէջ, ամէն հին բան անպատճառ վերանորոգելի չէ, և հին կարծածներուն մէջն ալ կան շատեր որք յետագայի ժամանակներու մէջ ներմուծեալ էին և անոնցմէ ոմանք անպատճառութիւնները տեսնուելով մասամբ յապաւորել և մասամբ բարեփոխուել են: Սիմեոն կաթողիկոսի, Անդրիանուպոլսեցի Պօղոս պատրիարքի պէս խոհուն և մեծիմաստ եկեղեցականք ըրած են ինչ ինչ բարեփոխութիւններ՝ իմաստուն խորհրդով՝ ժամանակին ոգոյն համաձայն, զորս հիմա փոփոխելու տեղի չը կայ: Այսպէս հին Յայրապետութեան մէջ կան եղբի շատ մը անտեղի պատմութիւններ սրբօր (բոլոր Յօդներէն առ

նուած), որք Դաւաղ Արթիւրի և նոյն երկրանկարաւոր Պօղոս պատրիարքի օրով և խորհրդով վերցուել են: Ուստով մասնաւոր մէջ յիշուած շատ մը անպատճառ մասնամասնութիւններ դեռ մեր օրերը վերցուեցան: Ո՛վ չի յիշեր խել մը անճոռնի պատկերները դատաստանի և ալի, որք հին ատենը եկեղեցիներու պատերը կը ծածկէին և այժմ վերցուած են: Ըսել կ'ուզենք թէ ամէն հին դրութիւն անխտիր վերականգնելու տեղի չկայ: Արդէն չարթուան մէջի Ս. Աստուածածնի տօները գրեթէ ո՛չ ոք կը բռնէ և ամէն մարդ իր շուկան և գործին կ'երթայ: Լուսաւորչայ այն տօներուն ալ որոց համար վերջերս օրացոյցներուն մէջ կիրաւի չ'ուղարկուած է, ամէն մարդ իր գործին կը նայի: Սխալեցայ, մինակ դպրոցական պաշտօնայեք են որ օգուտ կը քաղեն ատկից և մեծ ուրախութեամբ իբր պատգամ Աստուծոյ կը նկատեն զայդ: Հաւանական է որ եթէ մեր կրօնական իշխանութիւնը յոյն եկեղեցւոյ հետեւելով դեռ շատ մը կիրակիներ աւելցնէ հետզհետէ հրատարակելու օրացոյցներուն մէջ՝ վարժապետական ժողովին յատուկ նորահալութեան քուէ մըն ալ ստանայ: Բայց անդին ծնողը ի՞նչ կ'ըսեն, մասնաւոր ա՛յն ծնողը որ բազմաթիւ մանր տղայոց տէր են: Ի՞նչ տրտունջներ չեն յայտնել, ի՞նչ իրաւացի զայրոյթ չեն զգար երբ կը տեսնեն որ այսպէս մէկ երկու տարիէ ի վեր այս և այն պատճառաւ զարգացան օրերու թիւը պակսուելու վրայ: Փափաքելի՛ք ուրեմն որ այս բանին վերջ մը տրուի և օրացոյցներն ալ իրենց տօներով վերադառնան նախորդ վիճակուն (1):

ՀԱՅԵՐԵՆԸ ԴՊՐՈՑՆԵՐՈՒ ՄԷՋ

Դ. Կ. Ի. Թիւրքմէնէն Գ. Գրեթէ՝ արդեօք, դիտած է թէ կ'անգիտանայ թէ ի՞նչ տեսակ բան է այժմուս դպրոցներուն մէջ գործածական եղող հայերէն լեզուն: Եւ կը հաւատարմէ թէ նոյն այն լեզուն է որ 40-50 տարի լսած են իր տղայութեանը դործածական էր ժամանակին տղայոց բերանը: Եթէ չհաւատարմէ՝ միայն տեղ երկնք օր մը ու և թէ թաղային դպրոց օրինակի համար զօրանքի ժամանակ և հետեւին ունկնդիր ըլլանք տղայոց խօսակցութեանը. տես թէ ի՞նչ անճոռնի, աղաւաղ, կէս առ կէս օտար բաներով լի է այն: Զարմանալի բան է որ

(1). Կրօնական ժողովը եթէ բարեփոխելու բան կ'ուզէ, օրացոյցին մէջն Գրեթէ տօն Ս. Աստուածածնի և Գրեթէ Գրեթէ Ս. Աստուածածնի պէս օտարաւոր տօները թող վերցնէ, որք Հայոց եկեղեցւոյ համալսարան պարզութեան և նախնականութեան համաձայն չեն: — Գրեթէ տղայոց միթէ կարելի չէ՞ որ իւրաքանչիւր թաղի մէջ գտնուող ուսուցիչներէն կամ դաստիարակներէն ոմանք յանձնառու ըլլան կիրակնօրեայ զօրասարները հաստատել տղայոց, ամառները կարգաւ բաց օրին պատգանդելով և զօրացնելով և ձմեռներն ալ սրահ մը ժողովելով և ալ և ալ օգտակար զօրանքներով ժամանակ անցընել տալով անոնք: Բազում ծնողները կան որ մասնաւոր վճարում մը պատրաստ են ընելու այսպիսի բանի մը համար որ թէ՛ իրենց կիրակնօրեայ հանգիստը կ'ապահովէ և թէ տղայոց ալ օգտակար կ'ըլլայ, արգիւելով զանոնք տուները կամ փողոցները անառակութեանց և անկարգութեանց հետեւելու: Եթէ իւրաքանչիւր տղու համար 40 կամ 20 փարայ վարձք առնուի, դարձեալ այդ ընդ վարձապետը կրնայ 30-40 դրէ շահիլ մէն մի կիրակի և մասնաւոր ա՛մառները բնաւ ծախելու պէտք չունենալով ինք ալ զօրանալ տղայքն ալ զօրացնելու: Իսկ ձմեռը կէս օրէ վերջ դպրոցին սրահը հաւաքելով և զօրացնելով մասնաւոր, շատ շատ անուշիկ համար թեթեւ ծախք մը ընելու կը ստիպուի:

շատ ծնողը կը փափաքէ զաւակին կանոնաւորապէս օտար լեզուներ խօսելու վարձքները, բայց մէկն ալ չկայ որ մայրենի լեզուն մաքուր խօսելու վարժուելուն փափաքի: Այս կէտին ամենեւին խնամք չտարուելուն համար է որ մինչև ցարդ, այսինքն 20-30 տարիէ ի վեր որ զպրոցներու հոգ կը տարուի, Պօղոս ժողովուրդեան հայերէն լեզուն, ըստ մեծի մասին, չըտուած և մաքուր չէ, ինչպէս եղած է յունացը, և այսօր նոյն իսկ չըլլանաւոր օրիորդներէն և երիտասարդներէն շատերը չոգնաններուն մէջ և ալ ուր կը խօսին այնպիսի լեզու մը որ չուրջերն զտեսուած օտարաբան ծաղրն ու արհամարհանքը կը չարժէ հայ լեզուին վրայ, ժամէ որ ուղղորդութիւն դարձուի այս տարական կէտին ալ, ամէն զըպրոցներու մէջ մաքուր հայերէն խօսիլ պարտաւոր է դառատուող հոգ տանին իրենց խօսած լեզուն և մասնաւոր փոքրիկ պոչոյց քաղաքներէն մասնաւոր հայերէն խօսողներէն մասնաւոր փոքրիկներէն: — Զարմանալի բան է:

ՀԱՄԱՐՈՂԵԼՈՒ ՊԵՏԵՐ

Բ.

Լուսաւորեալ երկիրներու մէջն ճամբորդելով անցնող հայ զաւակարդ մըն ալ մեր երկրասարք ուսանողներու ցանցաւորները դասակարգէ է: Այդ տարիքի Հայերը ընդհանրապէս բարեմիտ և ազնիւ են, զոնէ հակամիտ աղնուանալու, և մենք Հայերս մեր այս դասակարգէն ամենէն շատ կրնայինք օգտուել եթէ ունենալու համար ուղեւորող այդ երիտասարդներէն ամենատուար մասը՝ ծայրը ծայրին բերելու համար չարկուած, զիւնք ցորեկ հասցէ հասցայի, պիտի կրնամ չպիտի կրնամ սոսկիլ մտահոգութիւնով հալուեալ և զրկուեալ դասակարգ մը եղած չըլլայ, որ իր երիտասարդութեան բնական և հոգեկան զօրաւոր ուժը սպանուելով միայն կը հասնի կտոր մը, ինքզինքն բաւելու չափ բան տրուի, թող ձմեռը քիչ մը տաքուի անհեղ մը, քիչ մը հանգիստ անկողին մը, զոնէ տասնեակներէ օրը մէկ անգամ մաքուր փոխորդը, նոյն իսկ բաւական ուսուցիչ և քիչ մը փողոցին ցորեկին պահպանութիւնը չունեցող այս ինչո՞ք դասակարգէն անտարբերութիւն պիտի ըլլայ պահանջել որ իրենց արձակուրդի օրերէն օգտուելով զոնէ իրենց գտնուած երկրին նշանաւոր վայրերը մէկ մէկ անգամ այցելեն և իւրաքանչիւրը ըստ իր մասնագիտութեան հնար եղածին չափ բազմակողմանի կերպով ճանչնար այն ազգը որուն է այդ երկիրը, ուրկէ կը սովորին իրենց ուղարկուելը, և ապա գտնին, օրինակ, միակ Բարիդ տեսնելէ յետոյ մեզ ըսէին նաեւ թէ տեսան Յըրաշան իր կազմածքին ամբողջութեան մէջ, իր ծակը ծուկը պտտեցան և սովորեցան շատ մը բաներ զորս պիտի չկրնային ո՛չ զրքատուններու, ո՛չ լրագրողներու ընթերցումով:

Այս մասին դատաւարութիւն է անսիրտ անհոգութիւնը մեր ունեւոր ուսանողներու, որոնց լայն միջոցները զուրկութիւն կ'ընծային իրենց ուսումնական պայտները ընելու և չեն ընել: Այս բաղաւորները զիտել եմ որ զիւնք ցորեկ ուրիշ մեծ ամսուրը չունին բայց եթէ օր մը առաջ հայրենի տունը դառնալ, հոն քնելու համար «Կեանք Եւրոպայ»ը, չըլլապատեալ ամէն կերպ խնամք և գուրգուրանք: Այս դասակարգին պատկանող Հայերը ընդհանրապէս անգոյն և գրեթէ անգոյ մարդիկ կը մնան, իրենք իրենց համար ապրող և անհոգ արարածները որոց նշանաւորն է «Ինձմէ յետոյ քար քարի վրայ թող չը մնայ», որոնց որովայնը տարբեր հետ կը մեծայալ մընալ և սիրուի:

տեղ չմնալով Եւ առանց սիրտի մարդե-
րէն ալ բան մը չպատահիր :

Ապրիլի զարմաւ չունենալով ուսանող-
ները, օրին կէսը կուշտ կէսը անօթի, ու
րոնք եւրոպական մայրաքաղաքի մը մէջ
գրկումներու քանի մը տարիներ (անցը-
նելէ յետոյ, թէեւ միշտ առ առաւելին
միջակ կարողութեան տէր մարդիկ կ'ըլ-
լան—եւ այս, որովհետեւ ուրիշ կերպ ալ
ըլլալ նոր չէ—իրենց համարած հասու-
թեան հետ կ'աւելցեն նաեւ կարեկցու-
թեան զգացումը եւ ինչ ալ ըլլայ, նո-
րէն, օրը ժամանակը եկած ատեն, կու-
տան իրենց ստացածէն, որքան որ կըր-
նան, իրենց կարողութեան զգացումներուն եւ
անձին օրինակով իսկ նշանակելի Հայեր
կ'ըլլան :

Մենք աւելի կ'օգտուէինք այս ազնիւ
դասակարգէն եթէ կազմէինք ընկերու-
թիւն մը որու նպատակն ըլլար սատա-
րել չունենալով ուսանողներուն :

* *

Բոլորս հոգեւորական եւ չափազանցու-
թեան հետեւանքները դարձանելու հա-
մար ճամբորդող Հայերը, ընդհանրապէս,
իրենց ետին մէջ անանական մասը, այն
է մարդ-կենդանի գերակշռող, լայն-փոր,
հաստոյր մարդիկ են: Անոնց նշանաբանը,
ուր որ ալ ըլլան, «կեր խմե՛ եւ պառկե՛»
է: Զիջ ըստած բանը անոնց մարմնին
մէջ կամ չկայ կամ սովորականէն տար-
բեր խմելու մը կազմուած է: անոր հա-
մար չէ ալ կարելի մեր հասարակութենէ
ճանչցած չլային մարդոց նուրը զգայա-
կանութիւնն սպասել իրենցմէ: Եւ երբ
մարդ մը չգտայ, ինչ ըսեմ այդ ողոր-
մելին համար :

Այս իրը երկու տարի է որ վերջնա
կը գտնուիմ: Այս քաղաքը, որքան ցարդ
տեսայ, իր բոլորներու կարողութեան
մասին մեծ համար հաներ է մանաւանդ
մեր ուսանող եղբայր մէջ, որոնք շա-
րունակ կուզան, ամառները առաւելա-
պէս, եւ իր թափին իրենց ուսուցիչները
բոլորներու գրգռելու, բոլորին խնդրէն
—ըսեմ նաեւ— այդ լեզու բերան չունե-
ցող մարդիկը առաջնորդող Հայերու կամ
Հրեայներու — խնդրէն կարծում ունի այդ
Հայերու առաւել կամ ուշուշտ երկար մը-
նալով այս տեղ: Տըքթեօնին հետ գործը
լինելու յետոյ, ամառն տարի օրեր ինչ-
պէս անցնելու համար անճրկած, կու-
զան նստիլ քաղաքի թափին վրայ՝ ըս-
նէն նոյն ելլող մարդու ձեւեր տեսնելով:

Անցեալ տարի մէջ մը (Նոր-Նախիճե-
ւանցի) կը հարցնէի. — Ինչպէս, վերջ-
նային տեսնելու արժանի տեղերը այցե-
լեցիք: — «Այս, տա, պատահականը,
լեզու պերան չունիմ քի, կալածի անել
ալ չեմ կարնա օր էլ չլինիմ ըլլիմ:» եւ
զառնալով իր առաջնորդին՝ «Ան ինչ էր,
զուն ըսէ Արուսթէն, այն տեղ որ... ո՛ր
է հա... ամառն մըտէս ելաւ... իսկ
անտեղ որ ճամպաղութիւն տեսնող նա
տա՛»: Արուսթէնը ազնիւ, պարզամտ
կէս-ըսեմ կէս-արթուն տղայ մըն է: Ըն-
հասկցաւ այդ իրեն (Թիֆլիզցի) համար
զո՞ւտաւ լեզուն: Նախիճեւանցին «ոռւս-
նակ ըսիմ որ հասկնաս պարէ» ըսաւ եւ
ուսուցիչն մտաբերել տուաւ այն տեղին
անունը: Ռօնախը:

Երգեցիկ սրճարան մըն է Ռօնախը: Ըն-
կերի բան մը չունիմ ըսելիք, բացի այն
թէ այս քաղաքը զեռ երկրորդական էր եւ
կուտ ունեցող: Եւ մեկնեցաւ նա տանե-
լով իրեն հետ մանր մուրը ընծայներ իր
կնոջ եւ զաւակներուն:

* *

Մենք ունինք զեռ աւելի գնացող
բաւական հարեւուր թուով ճամբոր-
դողներ, որոց ընդհանուր նկարագիրը
գրեթէ ճիշդ այն է ինչ որ բարեկամ
գծեց անցեալ տարի եւ Հայ-Նախիճե-
թեցողները անշուշտ զեռ աչքի առաջ
ունին Արմաշի ուխտագնացութեան հա-
մայնապատկերը: Ուստի իմ նոյնը, ու-
ղեւորը ո՛րիկէ ալ որ մեկին, ուխտա-
տեղին ո՛րն ալ որ ըլլայ:

* *

Անօգուտ է, ինչ ալ ընեմ չպիտի
գտնեմ Հայեր՝ նիթէն եւ մարմնէն զատ
քիչ մըն ալ սրտին եւ հոգիին շահուն եւ
զարգացումին համար ճամբորդող:

Արդ ես կը կարծեմ թէ այս ամենուն
պատճառը մեր անզարգացած տղէտ եւ
յետանմաց վիճակն է: Եւ երբ սկսեք երբ
քիչ շատ լըջօրէն մտածել մեր մարդկային
ազգի մէջ բնած զիրենց վրայ, սկսեք
ենք աւելի չափաւոր կերպով կրթութիւն
ժամանակ է որ մենք ալ, այսինքն մեզմէ
ով որ կրնայ,—եւ շատ քիչ չեն կրցողները
— սկսինք ճամբորդել երբեմն, մեր հան-
գամանքները ներածին չափ չափ, լոկ
զգաւոր, ուսնելու, ազնուանալու եւ նըր-
բանալու համար:

Անդրադիտել, Ամերիկացիք, Գերմանք,
Ֆրանսացիք եւ բոլոր միւս քաղաքակիրթ
ազգերու ազնուական եւ բարձր գիտելի
իրենց դաստիարակութեան մէջ լրացողիչ
մասը բրած են, շատոնց ի վեր, ճամբոր-
դութիւն մը բնիկ երկրէն դուրս, եւ այս
ուղեւորութեանց ցանկին զուգուր կը գնեն
«այնքանութիւն մը յետադիմ»:

Այո, չպիտի մոռնամ երբեք, երբ
իտալիա ուսանող էի եւ քաղաք քաղաք
կը պտտէի, կերպ մը սպառուկ կ'ունենայի
եւ արտացաւս կը հառայէի: Ամէն տեղ
ամէն քաղաքի մէջ հանդիպեցայ Անգլիե-
րէն խօսողի մը մանաւանդ: Օրիորդներ
առանց էրիկ մարդու մը ընկերակցու-
թեան, իրենց լեզուէն զատ ո՛չ մէկ ու-
րիշ բարձրագոյն ծանօթ, աշխարհի չըջնող
ընկու երեք են եւ կը նայիլ մամէն իրի
էջն ու զիարդ ուսնելու համար կը մտնէին
կ'եւրոպէս մամէն տեղ, կ'երթային կուգային,
կը չօլափէին, կ'արձանագրէին, կը նկա-
րէին եւայլն:

Պէտէքէրի հիւանալի ուղեւորները
քանի՞ անգամ սրբազրուած են այս քաղ-
աքային խօսակցութիւնները:

Երեք ու կէս տարուան մէջ երեք
Հայու Հանդիպեցայ որ առանկ ուղեւո-
րութեան մը համար ազնիւ հետաքրք-
րութեան եւ սովորու զգացում մը
ուսուցիչ լեզու ըլլային այս անմահ,
անմահ, հիւանալի երկրին, ուր հասցեր
են—եւ ոմանք բազմաթիւ—աշխարհիս մէջ
մեզ ծանօթ բոլոր մեծ գրողները, փիլի-
սոփայներ, արուեստագէտներ, ճարտա-
բաններ, ուսումնականներ եւ գիտ-
նականներ: Մեզմէ՛ նոյն իսկ վերնադի-
ւ. Ղազարու վանքին միաբաններէն շատ
քիչեր այցելած են — ստեպ հարեւանցի
կերպով—այդ չանկան երկրին ամէն
կողմը, ուր քաղ չկայ որ հրաշալի
պատմութիւն մը չունենայ, ուր քիչ շատ
մեծ քաղաք մը չկայ, որ երբեմն հայ
զաղթականութիւն մը ունեցած չըլլայ: Ա-
յոյն բանը կարելի է ըսել վերջնալի Մի-
թրեան վարդապետաց համար ալ, որոնք
այնքան զիւրութիւններ ունին քաղա-
քակրթութեան ետեւեւորին մէջ եւ սա-
կայն չեմ գիտեմ թէ քանի միաբան,
քանի՞ անգամ եւ ինչ նպատակով, կամ
երբեք զացեր են Պերլին, Տրեզն, Մի-
նիս, Պառնոս, Տիւստոս, Տիւստոս, Մի-
տիլիս, Պառնոս, Տիւստոս, Տիւստոս, Մի-
տիլիս: հայ իմացական շարժումին այս

իրը երկու զարէ ի վեր գլխաւոր վարչ-
ներ եղող զոյգ մը քոյր միաբանութեանց
թմրութիւնը ի հարկէ ցաւալի է:

* *

Հայը, իմացական զարգացման ինչ ա-
տիճանի վրայ ալ ըլլայ, հազիւ մէկ եր-
կու քաղաքութեան, միշտ չէ սիրած
ուսուցիչը: հայը ճամբորդելու Մի-
նիսը մեր իրաւասարդի ծնողը՝ լուրջ
եւ խոհական մարդիկ ի գուր յանձնարա-
րեցին: Եւ իմացական Հոռոմ երթալ որ իր
մասնագիտութեան մէջ ամենէն աղէկ
կատարելագործուելու տեղն է: Նա, չէ
բաւ, ինչպիսի կ'ուզեմ, եւ ինչպիսի գը-
նաց: — Սակայն երեւի զեռ ծնողական
խրատներուն տպաւորութեան տակ խի-
ճը անհանգիստ, օր մը որոշեց, ըսելով—
«Հայրե՛ր իմացական չեմ յայնքե՛ս սա
իտալիան եւ իր Հոռոմ ինչպէս բան է, որուն համար
այնքան կը խօսին կոր»:

Բայց, օր մը, օր մը, Փարիզ եկէք ու
բան տեսէք: աս ինչն է, եւ կը մտնի
հոս»:

Եւ մեկնեցաւ նա, երկու շաբաթ
անընդմեջ եւ արտացաւս արտաբանալի օ-
րեր անցրելէ յետոյ, Երեք տեսած չէի
մէկը որ անանիչ չորս ամիս Բարիզ մնա-
լէ յետոյ այն աստիճան Բարիզ ինչպէս
եղած ըլլար:

Գնացէ՛ք Ֆրանսայի միւս քաղաք
ներն ալ, Անգլիա, Իտալիա, Գերման.
Նիւ, Ամերիկա, քաղաք ուր որ կրնաք,
Եւ ես փորձով ըսեմ որ ուղեւորը քանի
զո՞ւտաւ պահանջ է, այնչափ քիչ ճամբայ
կ'առնէ, հետեւաբար այնչափ ալ քիչ
կ'օգտուի:

Ա. Ֆիթսլիւքս

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԵՐԻՈՒԹԱՅԻՆ ՔԱՂԱՔԱՎԱՆՈՒԹԻՒՆ

Անգլիոյ արտաքին գործոց նախարար
Լորտ Բոլդուին, վերջոյ թափուելու
Ֆրանսիայ գտնուելուն առթիւ, անդ պի-
տի երթալ, Հոն պիտի ըլլան նաեւ
վերջնալ կայսեր հետ իր նախարարներն
ալ ինչպէս եւ Իտալիոյ նախարարները:
Եւ այս վերջինները կ'ուղեն մէկտեղ
գալով, ջանալ Անգլիան մտցնել Երեւոյ
նիդակացութեան մէջ:

Լորտ Բոլդուին, կ'աւտոմոբիլով
խառնուի իր մէջ, պահպանողական
տարրը կը ներկայացնէ եւ այս տեսակէ-
տով իր վարմանը մասնագետութիւն կը
պատճառէ Ֆրանսայի: Պ. Կլաւսթըն,
պէտք ունենալով Լորտ Բոլդուինի պահ-
պանողականութեան սատակ ընդդիմու-
թեանը Հանդիպելու համար, կը պահէ
զայն իր նախարարութեան մէջ, Անգլի-
ալ որ սակայն իրաւասարդ օրինակներ
ընկալուելու, Պ. Կլաւսթըն թերեւս ա-
ւելի ազատ պիտի ըլլայ իր արտաքին
քաղաքականութեան մասին: Բայց մի-
շեւ այն ատեն ալ թերեւս Ֆրանսիայի
ուղեւորութիւնը անդամաւորելու կերպով
փոխէ իրաց վիճակը:

ՍՈՎ ԵՄԱՆՈՒՄ

ՅՄԱՆՈՒՄ, Ալմէ նահանգին մէջ,
չորս տարի ի վեր հունձնէ անբաւական
կամ աննշան եղած ըլլալով մարտնե-
րէն եւ սիրաբան տեսիլի հովերէն, հիւս-
տով կը տրէ հանգիստ կերպով: 30.000
մարդիկ կէս-անօթի կէս-կուշտ, կ'ալսը
զարթած, սոսկալ թշուառութեան մէջ
կը գտնուին: Ծառեր կը մեռնին:
Ամենուրեք նպատամատոց յանձնա-

ժողովներ կազմուած են: Պ. Գառնո
5.000 ֆրանք նուրը զրկեց:

Ի Տ Ա Ն Ի Ա

Նախարարապետ Պ. Ճիֆֆիլդի յայտա-
բարեք Երեւոյն ծնողական ժողովին մէջ թէ
չկրնայ հաւանիլ որ Պառնոսներէն դրամ
փոխ առնող եւ չվճարող անձներուն ցան-
կը հրատարակութեան տրուի, որովհե-
տեւ այդ բանը կրնայ վնասել անհատա-
կան շահերուն:

Կ'ըսուի թէ եթե անհատներ
ընտրուին դրամ փոխ առած են պանդ-
տոմս հանող Պառնոսներէն եւ չեն վճա-
րած:

Ռ Ո Ւ Ս Ի Ա

Աքսորեալներու խումբ մը Սիպրիոս
դրկուած միջոցին ձիւնի անդունդ փոթորիկի
մը հանդիպել է: 374 կալանաւորներէ
283ը մեռեր են, որոց 62ը քաղաքական
դատաւարտեալներ էին:

ՉԻԳԱԿՈՅԻ ՅՈՒՅԱՆՆԵՐԸ

Չիգակոյի ցուցահանդէսին մէջ զըլ-
խաւոր չէնքերէն մին է Կոնդ Պալատը,
որ միմիայն սահմանուած պիտի ըլլայ
ամբողջ աշխարհիս կրեւորուն աշխատու-
թեանց, Իւրաքանչիւր երկրի մէջ կա-
նանց յանձնախումբ մը կազմուած է
պատրաստելու համար անոնց մասնակ.
ցութիւնը ցուցահանդէսին:

Ի Ֆրանսա, այդ կանանց յանձնա-
խումբը կը գտնուի Տիֆլիս Գառնոյի նա.
խագահութեան ներքեւ: Թանձնախումբը
չըլքաբարական մը հանած է որուն մէջ
կ'ընէ. «Պէտք է որ Ֆրանսիայից երբ
ժառանգապէս ներկայացուին Չիգակոյի
կնոջ Պալատին մէջ իրենց ձեռքը եւ գե.
ղարուեստական աշխատութիւններով, ի-
րենց մտաւորական, բարոյական եւ մար-
դաստիակական գործերով. պէտք է ճանչ-
ցնեն իրենց ունեցած դերը ընկերութեան
մէջ, տղային քաղաքացիութեան մէջ ունե-
ցած բաժնիներն»:

Ֆրանսական ցուցահանդէսը պիտի
բաժնուի չորս ճիւղի: 1. Ֆիլիքսական եւ
բարոյական դաստիարակութեան, իրթու-
թեան: 2. Մարդաբանական եւ ընկերա-
կին տնտեսութեան գործեր եւ հաստա-
տութիւններ: 3. Կանացի աշխատու-
թեանը, ձեռքի, ճարտարագործական,
աւետարական, վարչական, հանրային եւ
տնտեսական աշխատութիւններ, 4. Արուեստ,
գիտութիւն, արձանագործութիւն,
գրականութիւն, երաժշտութիւն, եւս:
Վրձակագրութիւններ եւ վաւերագիր-
ներ պատրաստուած են որը ի տայ կը
բերին իւրաքանչիւր արհեստի մէջ գոր-
ծածուած կանանց թիւն եւ էրիկմարդե-
րուն հետ համեմատութեանը թիւն եւ թո-
չակի տեսակէտով: Այդ վրձակագրու-
թիւններէն մին ցոյց կուտայ թէ միայն
Բարիզի մէջ եւ չըլկայաքը, 212.000 կին
կ'ապրին հարաւստի կապուած եւ արդու-
գործի ճարտարագործութեան:

Թանձնախումբը միանգամայն որոշած
է Կոնդ պալատին մէջ լսնալ յետահայ-
եաց ցուցահանդէս մը կնոջ մասին, նախ-
նի ժամանակներէն մինչեւ այսօր: Կա-
նանց հաղորդակցութեանը մասնակցելու
ըլլալ այդ, մոմէ պէտքերն ուր որ ամեն
գործերու կանացի զգեստներով հագուած
են մեծ ճշգրտութեամբ:

ՏՈՒՄՈՐ ԶԵՆԱԿԱՆ

Մասնագետ ծննդական գործարան-
ներու եւ գաղղիական հիւանդութեանց
Ղալաթիա, Կամուրլիկ գոլուր թիւ 5

ԹԵՐԹՈՆ «ՀԱՅԲՈՒՆԻՔ» (97)

ՊԱՐՈՆ ԼԵՔՈՒՔ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ԱՆՈՒԱՆ ՊԱՏԻԸ

Մօրիս դուրս ելաւ... եւ երբ ճամ-
բուն վրայ կարգին ձայնը անդունդ եղաւ,
տին. տէքօրով ալ Մարի-Ան ծոնդի
եկան ու սկսան Աստուծոյ զրոյթներն
հայցել:

Արթիւնը ուրիշ բան չէին կրնար ը-
նել: Անքնագիր ժողովրդագրութեան կը գոր-
ծէր, կամ լաւագոյն է ըսել՝ յղացած
թատակապէս գործարարութիւնը կը չա-
րունակէր:

Եւ երբ ձիւրը կ'արշաւէին դէպ ի
Մօնթիւնեք, ինքը Մօրիսի կը բարցա-
նէր այս յատակագիրը, որ կայացուցեալ
նման պարզ ու ստակալի էր:

— Եթէ ինքզինքնիդ ձեռք տալով
հայրենիդ կարենայիք ազատուլ, կ'ըսէր,
եւ պիտի խրատէի զձեզ որ ինքզինքնիդ
ձեռք տաք եւ ձեւարարութիւնը խոստո-

վանիք, վասն զի այս էր ձեր պարտա-
կանութիւնը... Բայց այդ զոհողութիւնը
ոչ միայն անօգուտ, այլ եւ վտանգաւոր
է: Դատարանը չպիտի հաւանի ձեզ ի-
րարմէ գտնուի: Զձեզ պիտի բանտարկեն,
բայց հայրենիդ չպիտի արձակեն, եւ եր-
կուք ալ անհրաժեշտ պիտի դատաւար-
տուիք... Թողունք ուրեմն որ չեմ ը-
սեր արդարութիւնը — որ, հայրսնք մըն
է — այլ ինքզինքնիդ դատաւար համա-
րող արեւնարարները ձեր բոլոր ըրածները
ձեր հօրը վերագրեն...:

Դատի ժամանակ մենք վրայ կը հաս-
նինք անոր անմիտութեան անանկ բացո-
րոյ ապացոյցներով որ, պարտաւորին
արձակել զայն... Եւ երկրացիները լաւ
ճանչալով՝ ապահով եմ թէ ամբաստան-
եալներէն ոչ ոք մենք կ'ալ վարպետութիւնը
երեւան պիտի հանէ...:

— Հապա եթէ չյաջողի՞նք... Ըպաւ
Մօրիս յուսահատ կերպիւ, այն ատեն
ինչ կ'ըսէր:

Այս հարցումն այնքան սոսկալի էր
որ, քահանայն չամբարձակեցաւ պատաս-
խանել: Անկից վերջը մինչեւ Մօնթիւնեք
իրարու հետ խօսեցան:

Սակայն քաղաքին կը մօտենային եւ
Մօրիս հազակած թէ Մօրիս արքայն ո՛ր-

քան խոհեմութիւն էր ըրած չթողով որ
ծպար:

Մէքօզի գուրը եւ Բուրթումիէօի
մարդիկը, որը իրաւոր իշխանութեամբ
զինեալ էին, Մօնթիւնեքի բոլոր զաները
զոցել տուեր էին, բացի մէկ հատէն:

Բոլոր անոնք, որ կ'ուզէին մտնել
կամ ելլել, պարտաւոր էին անցնիլ այն
դռնէն, ուր երկու սպայ կեցած՝ եկող
զաջողները կը ընէին, կը հարցափորձէին
եւ անոնց անուններն ու նկարագրութիւնը
կը նշանակէին:

Այս երկու սպայները էջօրով անունը
լսած անունին անանկ մը ցիցուեցան որ
Մօրիս նշարեց:

— Ա՜յ... ըսել է հօրս ինչ ըլլալը
զիտէք... գոյնք Մօրիս:

— Էջօրով պատճուր բանտարկեալ է,
պարոն, պատահականեց սպայներէն մին:
Մօրիս, որքան ալ որ զուլակած էր
այս պատմութեան, դժգոհեցաւ:

— Վերադարձա՞յ է, հարցուց աշխու-
ժիւ:

— Ծանոթութեան մը իսկ չունի...
բայց մտէք, պարոն, նորս քեզի...
Երկու սպայները անանկ վերադա-
նալու ճանքին կը իրաւանակէին իրարու
հետ որ, տեսնող պիտի ըսէ թէ անանկ
մէջ...:

մեծ յանցաւորի մը տղուն հետ խօսակ-
ցիւր վտանգաւոր կը համարուէր: Եւ
արդարեւ գուցէ իրաւունք վտանգաւոր էր:
Կառքը ճամբայ ելաւ եւ Մեծ ֆողո-
ցին մէջ հարկեր մէջը յառաջ փոխած՝
Միտոն արքայն ու Մօրիս զգացին որ
պատերուս վրայ խել մը ճեմակ յայտա-
բարութիւններ փակցուած էին...:

— Հասկնալու է թէ այս յայտարա-
րութիւններն ինչ են, ըսին երկուքը
միմեկին...:

Կառքը կեցնել տուին յայտարարու-
թեան մը մօտ, որու առջեւ ընթերցող
մը կեցած էր արդէն, եւ վար ինչեղով
կարդալով հետեւեալ ՎՃԱՆԴԻՐԸ:

ԹՅՈՒՄԱՅ Ս. — Պարս Լաւնթը օր
հան մէջ որ քահանայն, այն քահանայն
չունեցաւ յանձնարարել ինչ յանձնարար-
ելու ինչ ինչ բաներ:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐԺ ՀԱՅՐԵՆԻ ԿԱՅՈՍԵՐԱԿԱՆ ՊԱՆԴԱԾ

Շաբաթ իրիկուն, Ս. Պատրիարք Հայրը հրապարակեցաւ ի կայսերական Պալատ՝ ի վերջում անդրադարձնելով։

Ս. Պատրիարք Հայրն, ընկերակցութեամբ Մագալու Սիմոն Պէյ-յի, գնաց ի կայսերական Պալատ, ուր օրուան յարմար սեղան պատրաստուած էր ն. Սրբազնութեան համար։

Սեղանէն յետոյ, երկրորդ սենեկապետ իմին պէյի միջոցաւ Ս. Պատրիարք Հայրը արժանացաւ Վեհ. Սուլթանին ներկայանալու շնորհաբար հրաւերին։

Վեհ. Սուլթանը բարեհաճեցաւ ունեցողութիւն շնորհել Ս. Պատրիարք Հայր, և գոհունակութիւն յայտնեց ն. Սրբազնութեան պաշտօնավարութեան համար։ Յետոյ իր կայսերական բարեւները հաղորդեց իր հաւատարմի հպատակ Հայ ժողովուրդին, և իր ձեռքով Ս. Պատրիարք Հայր շնորհեց իմ թիւադի ոսկի եւ արծաթ շքանշանները։

Ս. Պատրիարք Հայրը, խորագէտ զգածեալ, իր երախտագիտական զգացումները դրաւ յոտս կայսերական գահոյից և թարգման հանդիսացաւ Հայ ժողովուրդին հաւատարմական շնորհապարտ զգացումներուն։

Երէկ, Ս. Պատրիարք Հայրը երախտագիտական ուղերձ մը տարաւ ի կայսերական Պալատ և առաջին քարտուղար Սիւրէյա փաշայի միջոցաւ մատոյց ն. կ. Վեհափառութեան։

Առաջին քարտուղար փաշան այդ ուղերձ անմիջապէս մատուցանելով Վեհ. Սուլթանին՝ Ս. Պատրիարք Հայր եկաւ հաղորդել ն. Վեհափառութեան բարեւներն և գոհունակութիւնը։

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ

Կեսարիոյ առաջնորդ Տ. Տրդատ Վ. Պաշտառն ու տարիէ մը ի վեր Պոլիս կը գտնուի, կըտուի թէ քիչ օրէն իր պաշտօնատեղին պիտի ուղեւորի, Չատկին հոն գտնուելու համար։

ԵՐՈՒՍԱՆԵՐԻ ԼՈՒՐՆԵՐ

Փառք կը տեղեկանայ թէ Երուսաղէմի տաճարին մէջ պատահած անխառն հրդեհն առաջ եկած ըլլալով տաճարին տեսչին ու լուսարարին անզգուշութենէն, Տ. Յարութիւն Պատրիարք զանոնք պաշտօնակի ըրեր է։

Հրդեհի պատճառ տաճարին մէջ զրտնուող 200ի շատ Հայ եւ Ռուս ուխտաւորներ։

Երուսաղէմի կոտորելով զուրս փախեր են ազատեալ համար։ Երուսաղէմի կառավարիչը կառավարութեան ծախքով նորոգել տուեր է այդ դուռը։

Երուսաղէմի Պատրիարքին Կ. Պոլսոյ Պատրիարքական փոխանորդին օգնական Տ. Գեորգ Վ. Երէցեան ճամբայ ելած է Պոլիս գալու համար, քիչ մը առեւն Ազգասիրտիս եւ Իզմիր մնալէ յետոյ։

ՄԱԼԱԹԻՈՅ ԵՐԿՐԱՆՈՐԴԸ

Մալաթիայէն եկած նամակ մը, զոր կը հրատարակէ Փաշա, կուտայ շատ աղիողորմ մանրամասնութիւններ հոն պատահած երկրաշարժին վրայ։

Փետրուար 28 հինգշաբթի գիշեր ժամը հօթիւն ու կէսն էր, ժամ մը ուր այդ քաղաքի բոլոր բնակիչներն արդէն պառկած կ'ըլլան, երբ երկրաշարժը տեղի ունեցեր է քաղաքին ամէն կէտերուն վրայ, տուներ, խանութներ, բաղնիքներ, մզկիթներ փլցնելով։

Բայց այս աղէտն հինգշաբթի ցերեկէն արդէն սկսած էր սպառնալից նշաններ տալ։

Հինգշաբթի օր, հետզհետէ 5-6 ցնցում տեղի ունենալով սրտերու մէջ ահ ու սարսափ ձգած էր։ Բայց ոչ ոք մտքէն կ'անցնէր թէ գիշերը պիտի արթննար ամբողջ քաղաքի մը փրկումն չունէրին ու 20-30 հազար ժողովուրդի մը վայնաւունքն մէջ։

Վնասներն անհաշուելի են։

Հայոց թաղին Խարազա ըստած կողմին բոլոր տունները աւերակ դարձած են, և անոնց իւրաքանչիւրէն երկու, երեք, չորս, մինչեւ հօթը դիակ հանուած են։ Տուն եղած է որ լայնող մը իսկ չէ մնացած։ Փաշայի թղթակից ըսելէ յետոյ թէ Մալաթիոյ մէջ 4-3,000 տուն փլած են եւ 3-4,000 ալ խորխուր վիճակ մը ստացած եւ 200 հոգի զոհուած այս արկածին, կը յաւելու թէ ինչպէս անձանց կորուստը, նոյնպէս ալ աւերած շէնքերու երեք չորրորդը Հայոց կը վերաբերի. համեմատութիւն մը որ մեզ ճիշդ չերեւի սակայն, վասն զի Հայերը հոն մեծ փոքրամասնութիւն մը կը կազմեն։

Բողոքականներու ժողովարարն եւ Հռոմէականաց եկեղեցին ծանրապէս խախտած են։ Մեր Մայր եկեղեցիի կրածեփը բոլորովին թափած եւ պատերն ալ տեղ տեղ ճեղքուած են։ Ս. Երրորդութիւն եկեղեցին որ 18 տարիէ ի վեր հազիւ այս տարի իր դարձելին աւարտուած տեսաւ, ահա այն ալ բոլորովին ճեղքուած, խախտած եւ փլուզուած է։ Ս. Փրկչի մէջ գտնուած մատուռն ու սենեակներն ալ փլած են։ Վարժարաններու մէջ ալ բնակութիւնը ալ եւ կարելի չէ։

Չորս մը փախչելէ ետք։ Մալաթիայի մէկ քանի տարիներու մէջ աղէտ աղէտի վրայ ունեցաւ։ Աֆիոնի մշակութիւնը Մալաթիոյ համար աւելուորի մեծ աղբիւր մըն էր։ Այս մշակութիւնն այլեւս արդիւնաւոր չէ գիւղացիին համար, Երուսաղէմի մէջ գինեւորն անկման պատճառաւ։ Արդէն Մալաթիայի ունեցած էին երկու մեծ հրդեհներ որ ոչնչացուցած էին շատ մը հարստութիւններ այս վերջերս։ Երկու, երեք տարիէ ի վեր, սղութիւն չէ յաջորդած աւատութեան։ Հիմայ ալ եկաւ այս երկրաշարժը որ ոչ միայն քաղաքին փլուզեց, այլ և այլ շրջակայ գիւղերուն ալ։ Ոչ մէկ դաւաճալ պաշտօն դժբախտութիւններ տեսած չէ այսքան քիչ ժամանակի մէջ։

Անշուշտ կառավարութիւնը փոյթ չմնայր օգնութեան հասնելու այս դժբախտներուն, բայց այսպիսի հանրային աղէտի մը առջեւ, ամէն անհատ պարտաւանդութիւն մը պէտք է զգայ գէթ իր լուծարյովը նպաստ զրկելու։

ՀԱՅՐԵՆԻՔԻ ՕՐԱՑՈՑՈՑԸ

ԵՐԿՐԱՆՈՐԴԸ 1893. ՄԱՐՏ 15/27 (ն. 8.)
75-291
ՏԱՐԻԹԻՒԹ. ԽՈՒՍԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆ. ՏԵՂԵԿ 4386
ԱՐԵՎ. — ՏԵՂԵԿԱՆ ԽՈՒՍԿԱՆ. ՌԵՒԵՐ 1332
— ԽՈՒՍԿԱՆ ՀԱՅՐԵՆ. 1318. ԲԱՄԱՐԱՆ 9
— ՕՐԵՎ. ՄԱՐՏԻ. 1309. ՄԱՐՏ 15.
ԿՐՈՆԱԿԱՆ. ԲԻ. ԼՁ. օր մեծ պահոց.
ԿԵՒ ՕՐ — 5 36

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ԴՐՈՇՄԱԹՈՂԻՔ

Օտար հպատակներն որ Թուրքիոյ մէջ իրենց ըրած աւելուորին վերաբերեալ պայմանագրերնուն եւ մուրհակներուն եւ այլ այս կարգի թղթերուն փուլ փակցնելու ստիպեալ չէին, այսուհետեւ անոնք ալ մեզի պէս պիտի կրնայ այս անուղղակի տուրքը։ Նոր օրէնք մը, որ կ'այս. Իրաւով վաւերացուած է, կը պարտաւորէ օտար հպատակներ իրենց առեւտրական թղթերուն զոյգ միակցնել Օսմանեան կանոնին համեմատ։

Այս նոր օրէնքին շնորհիւ օտար հպատակներն պիտի կրնայ գանձուիլ, կ'ըսեն, մինչեւ 30-35 հազար Օսմ ոսկի։

ՄԱՅՐ ԹԱՌՈՒՀԻՆ ՆԱԹԱԼԻ

Եպիսկոպոսներ թաղկացեալ պատգաւաւորութիւն մը, Յունաց Պատրիարքին կողմէն այցելութիւն տալով Նաթալի Մայր թագուհին, բարի գալուստ մաղթեց։

Երէկ, Թագուհին Ֆէյէր երթալով ներկայ գտնուեցաւ պատարարին։

ԴԻՉՈՒԱՆ ԹՈՂԻՔԻՆ

Անտառներու եւ հանքերու վարչութեան նախկին առաջին քարտուղար Մարգար Էֆէնտի ժամանակէն 1,300 թուղթ զիջուած մնացած են եղեր, որ ըսել է 1,300 գործ երեսի վրայ մնացած։

Նոր Տեսչութիւնը խիստ հրամաններ տուած է որոշ որ անկ է՝ պէտք եղածն ի գործ դնելու համար։

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՁԵՆՆՈՒՈՒԹԻՒՆ

Մեծ չքաւորութեան մէջ ինկած են Չաթաւայի, Սիւլիւրի եւ Չէքմէճէի գաւառակներուն երկրագործները։ Կառավարութիւնը 6000 քիլէ սերմնոց աւարտի գնելով ձրիաբար բաշխած է այդ կողմի չքաւորներուն, որ բոլորն ալ Պուլա կարիայէն չկած նախկին գաղթականներն են։

ԻՋՄԻՏԻ ԹԱՂԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԷՋ ՁԵՆՈՒՄ

Իզմիտէն տեղական թուրք թերթի մը զրկուած նամակի մը մէջ գոհունակութիւն կը յայտնուի հետեւեալ զէպքին համար։

Հաֆֆ Բիւլտի Էֆէնտի օր 37 թուականին Իզմիտի թաղապետութեան նախագահն էր, զեղծուներ ըրած էր իր պաշտօնին մէջ, Յանուն արդարութեան, Բալիտ էֆ. ալ, մին այդ թաղապետութեան անդամներէն, գործը կը յայտնէ միւլթաթիք Սէլիմ Սըրրի փաշային։ Փաշան ալ ընտելութիւն մը բանալ կուտայ Մուհամմէտի Լէպիպ էֆ. և Տուրքերու պաշտօնայ Աղիպ էֆ. ձեռքով։ Այս երկու պաշտօնայք զբաղած են եղեր ամէն բան գտնելու եւ երեսան հանելու։ Այս նպատակով նախ հարցաքննած են արաստանեալը եւ ապա ուրիշ շատ մը անձեր։

ԱՅԻՈՒՆԻ ՀՈՒՆՁԻԸ

Մասնաւոր հետազոյէ մը կ'իմանաք թէ Սեւանի նահանգին մէջ աֆիոնի ցանքը մեծապէս փնտրուած է վերջին ցուրեքներէն։ Հունձը փնտրած կը ներկայացուի։

Պուլսոյ հրապարակին վրայ Աֆիոնի գինը վաղ գրած է։

ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՏՈՒՐԻՔԸ

Պուլսոյ կառավարութիւնը վարժուած էին թողուլ որ իրենց կառավարներուն տուրքը տարածէ տարի անվճար մնալով զիջուի։ Այս սովորութիւնն որ լաւ կողմ մըն ալ չունի, չպիտի կրնայ տեսնել, որովհետեւ կը լսենք որ կառավարութիւնը սկսած է այժմէն իսկ ձեռնարկել կառավարական տուրքերու մասին վերջերս հրատարակուած օրէնքին գործադրութեան։ Ուստի ամէն կառավարութեան թող ազդարարուած ըլլայ թէ երեք ամիս անգամ մը, հետեւաբար տարին չորս անգամ, պիտի ստանայ պաշտօնային մը այցելութիւնն որ իրեն պիտի յիշենք եւ ի հարկին զինքը պիտի բռնադատէ իսկ իր տուրքերուն վճարումը ընել, Առեւտրական Սենեակին շաբաթաթերթը խօսելով տուրքերու այս հաւաքման մասին, կ'ըսէ թէ Պուլսոյ ժողովուրդն ինքն առաջին պիտի օգտուի իր տուրքերու վճարումէն, որովհետեւ, կը յաւելու թերթը, Պուլսոյ ժողովուրդն անտարակուսելի աղտաբեկութեան եւ ալ պակասութեանց միակ պատճառը դրամի չզոյլութիւնն էր, եւ այսուհետեւ քանի որ տուրքերը պիտի հաւաքուին, բնական է թէ այդ հաւաքուած դրամը պիտի գործածուի, յօգուտ եւ ինչպիսի ժողովուրդին կիրարկութեամբ այն առողջապահական միջոցներուն զոր յանձնարարք է եղեր Տոքթ. Մանէ բժշկական շաբաթաթերթի մը մէջ։

Սոյն շաբաթաթերթը կ'ըսէ նաեւ թէ նախորդ տարիներու տուրքէն կառավարութիւնը հարկը հազարներով առնելիք ունի Պուլսոյ ժողովուրդին վրայ։

Պաշտօնեաներու համար ալ օրէնք մը սկսեցին նախարարատեղ, որու համեմատ ամէն պաշտօնային ամսականէն մաս մը պիտի թողու իր կանխավճար իր կառավարական տուրքերուն։

10 ՓԱՐԱՅԻ ՅԱՆԵԼՈՒԱԾԸ

Շէքէթլէ Խալիլէն ազգ մը հրատարակած է ծանուցանող թէ որ պարագային մէջ Վոսիորի երթեւեկութեան տուրքերուն վրա 10 փարա պիտի աւելցուի։

Կամուրջէն Իսկիւտար, Հարէմ, Սալամաք եւ Գալաթայի եւ այս հաւաքմատուրքներէն ալ կամուրջ կողմ զացողներուն տուրքին զինքը առաջուան պէս նոյնը պիտի մնայ, բան մը չպիտի աւելցուի։ Բայց երուպական եղբորքին վրայ Պէյթերթայէն սկսելով մինչեւ Բուսէյի գալաթ, եւ ասիական եղբորքին վրայ Գուզլիսէնդէն մինչեւ Անատուրք գալաթ ինչպէս եւ նաւամատուրք մը ուրիշ հաւաքմատուրք մը ինչոք եւ ինչոք ամէն մարդ, մէկըն նստած ըլլայ թէ չըլլայ, տարը փարա աւելի պիտի վճարէ առնելիք տուրքին համար։

Ձիւնորներն ու զինուորական զբաղողներու աշակերտներն այս յաւելուածական 10 փարան չպիտի վճարեն։

ԿՈՒՂԵՔԻ ԱՌԻԹԵՆ ՕԳՏՈՒԼԻ

Դիմաք Մահմուտ Բաշա Եարմախան թիւ 4-5 Գ. Դէյլիեանի վաճառատունը, ուր 24 մարտէ սկսեալ ամէն տեսակ բրդէն, մետաքսեղէն եւ բամբակեղէն ապրանքներ հաւաքով պիտի ծախուին միմիայն չորեքշաբթի, հինգշաբթի եւ ուրբաթ օրերը։ Իսկ մնացեալ օրերը մեծ քանակութեամբ եւ խիստ զեղչեալ գիներով։

ՉԱՏԱԿԱՆ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆ

Սիրուն նկարներով զարդարուած այս ցետմաներ որք յատկապէս պատրաստուած են Ս. Չատկի այցելութեանց համար, կը գտնուին Պահմէ գալու գրաւաճառ Չարահ էֆ. Թորոսեանի խանութը։

ԵՐԵՎԱՆԻ ՈՒՆԵՆԱԼԻ

ԺԱՄԱՅՈՒՆՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ, ՏԵՂԵԿԻՍԻՍ Եւ ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՄԸ
ԺԱՄԱՅՈՒՆՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՄԸ
ԺԱՄԱՅՈՒՆՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՄԸ
ԺԱՄԱՅՈՒՆՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՄԸ

ԺԱՄԱՅՈՒՆՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՄԸ

ԺԱՄԱՅՈՒՆՅԱՆ ԵՐԵՎԱՆ, ԵՐԵՎԱՆԻ ԿԱՌԱՎԱՐԱԿԱՆ ՎԱՐՈՒՄԸ

ՍԵՒԱՅԵԱՆ ԷԼԱՄԵԼՍՈՒԼԸ

Մահմուտ փաշայի գլուխ Շուքր Դիմաք Միշէ 1 մէշուէ սկսեալ ժամացոյց, ոսկի և ոսկեպատ ապրանքներ, շրթայ կայել, ՄԵՏԻՍԱԿ ԳՆՈՂՆԵՐՈՒ ԴԻՄՈՒԹԻՒՆ

AU JOCKEY ՕԺՕԳԵՅ

342, ԲԵՐ, ՄԵՇ ՓՈՅՈՅ, ՀԵԼԵՆ ՀԵՂԱՐԱՐԱՆԻ ԴԵՐՈՅ

ԸՆԴԱՆՈՒՐ ՎԱՅԱՌՈՒՄ ԷՐԵՎԱՆԻ, կանանց եւ տղայոց համար աւելն տեսակ ճերմակեղէններու։

Դիմաք անսովոր կերպով զեղչուած եւ վաճառներուն վրայ նշանակուած են։

Մօրիս, արդէն սահմանադրուին անցած ըլլալու է, եւ հարկին իննսուն հաւա. նական է որ այս պահուս ամէն վտանգէ դերձ է։

— Հապա եթէ կը սխալիք... Եթէ Լաւնէօր վերաւորուած ու արեւմտաթաւ հազիւ կրցած է մինչեւ մօտակայ տուն մը երթալով հիւրընկալութիւն խնդրել։

— Ո՛հ... պարոն արքայ, ես մեր գեղացիները լաւ կը ճանչնամ... Անոնց մէջ չկայ մէկը, որ կարող ըլլայ վատ մասնութիւն մը ընելու։

Երկարատարին այս ազնիւ ետանդը լսելով փորձառու քահանայի ցաւազին կերպով ժպտեցաւ։

— Մի՛ մոռնաք որ, ըսաւ, մատնուած եւ սպանութեան փոխարէն տրուելիք պարգեւին մօտ սպանութիւններ ալ գրուած են։ Կրնայ ըլլալ որմէկը չուզէ այն արեւան դրամն ընդունիլ, բայց վախճ շատ բան ընել կուտայ։

Այս միջոցին մեծ փողոցէն կ'անցնէին եւ կը զարմանային որ Մօրիսին հետ, այն սովորաբար կեցողութիւն ու դուրսի քաղաքը, տիւրք երեսօյ մը ունէր։

Ամէն կողմ ցաւ ու սոսկում կը աւերէր։ Ուսմանքները զոյգ էին, առեւտրու

փեղկերը փակուած մնացեր էին։ ամէն կողմ սոսկալի լուսութիւն մը կը տիրէր։ Կարծես ընդհանուր սուղ մը կար եւ իւրաքանչիւր ընտանիք իր մէկ անգամը կորուստ էր։

Հաղուազիւտ անցորդներն ալ տարօրինակ ու վեհերոտ կերպով մը կը քայլէին։ Չորս դիմին կասկածոտ նայուածքներ ձգելով աճապարանք կը քայլէին։

Պատեհին ծանօթներէն երկու երեք հոգի կառքին պատահելով՝ անդին դարձան, որպէս զի չստիպուին բարեւ տալ։

Միտոն արքայն ու Մօրիս այս սոսկման մեղմութիւնն իմացան՝ երբ հասան այն պահուին, ուր պատուիրած էին կառավարին տանիլ զիրենք։

— Այդ պահուին միջոցին Պատրիարքն էր, ուր կ'իջնէր Էջօրվալի պատեհը, երբ Մօրիսին հետ զարմացած էր, եւ որու տէրն էր Լօթիոն, Լաւնէօրի այն բարեկամը, որ ամէնէն առաջ իմաց տուած էր Մէրմէօզի զբոսի գալուստը։

Այս առիւթ մարդը երբ իմացաւ նորեկներուն ո'վ ըլլալը՝ բակին մէջ զիմաւորից զանոնք ճերմակ գգակն ի ձեռքին։ Այս քաղաքավարութիւնը այն օրը զիմաւորութիւն մը կրնայ համարուի։

Միթէ ինքն ալ մեղմակից էր։ Միշտ կարծուեցաւ։

Սա ստոյգ է որ Մօրիսն ու արքայն հրամուշ որ մէյմէկ բան խմեն, բայց անանկ եղանակաւ մը որ հասկցուց անոնց թէ իրենց ըսելիք ունի եւ զանոնք այնպիսի սենեակ մը տարաւ, ուր զիտէր թէ զիրենք մտիկ ընող չըլլար։

Ի շնորհ Մէրմէօզի զբոսի մէկ սենեկապանին, որ իր պանդոկը կը յաճախէր, զինուորական իշխանութեան ունեցած տեղեկութիւնները բոլորն ալ զիտնալէ զատ՝ տեղեկութիւններ կ'առնէր նաեւ այն մեղմակիցներէն, որք չէին բռ

